

Arkeologisk undersökning

Stolphål och lagerrester

Ny VA-ledning till Snedens industriområde

Fornlämning 84
Stenvreten 8:22
Enköpings socken
Enköpings kommun
Uppland

Robin Olsson

Arkeologisk undersökning

Stolphål och lagerrester

Ny VA-ledning till Snedens industriområde

Fornlämning 84
Stenvreten 8:22
Enköpings socken
Enköpings kommun
Uppland

Robin Olsson

Omslagsfoto: Undersökningsområdet sett från söder.

Rapport 2007:07, arkeologiska avdelningen

© Upplandsmuseet, 2007

Planer och foto där ej annat anges: Robin Olsson

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/1674

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018-16 91 00. Telefax 018- 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

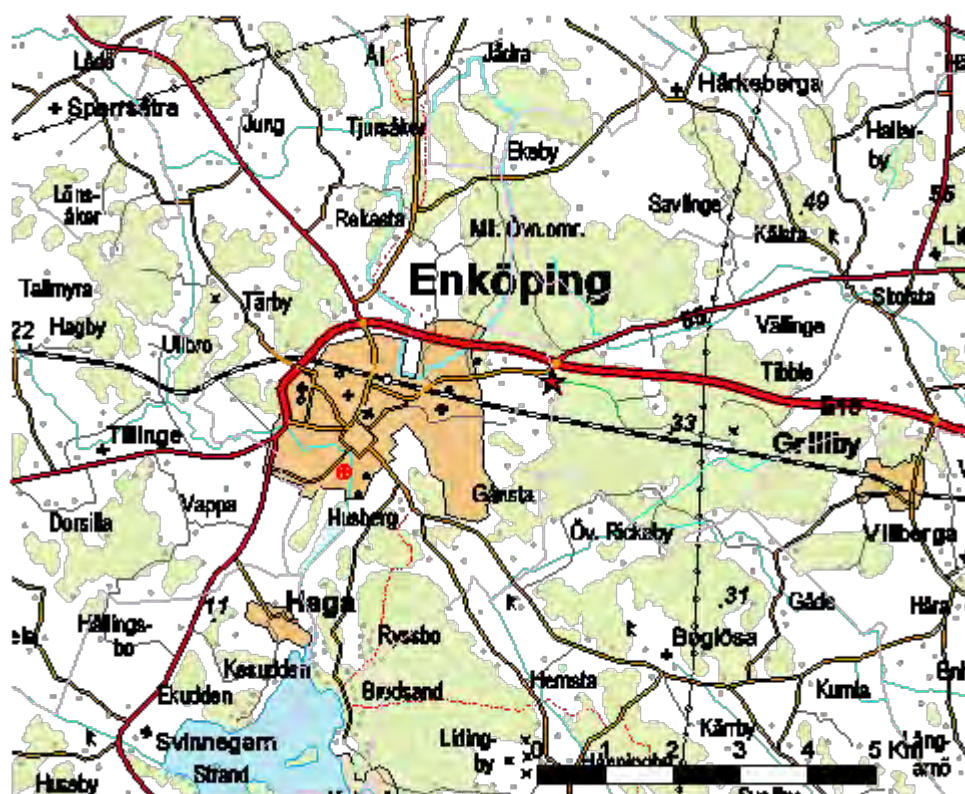
Innehåll

Inledning	6
Bakgrund	6
Metod	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Undersökningsresultat	8
Anläggningar	8
Tolkning	10
Sammanfattning	11
Administrativa uppgifter	11
Referenser	12

Inledning

Bakgrund

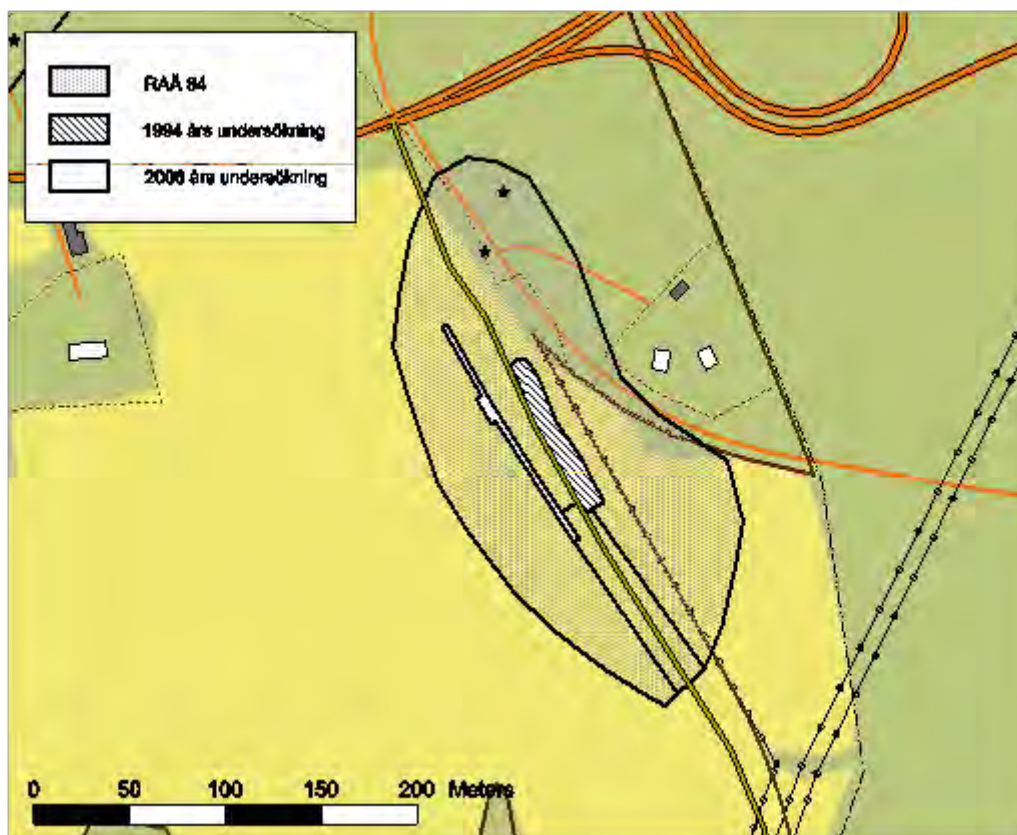
Med anledning av att Enköpings kommuns teknikförvaltning planerar att anlägga en VA-ledning från Annelund till Snedens projekterade industriområde har Upplandsmuseet genomfört en arkeologisk undersökning. Det planerade VA-schaktet skulle löpa direkt intill vägen Österleden (fig 1). I samband med att denna skulle anläggas 1994 undersökte Riksantikvarieämbetet lämningen Enköping 84:2, som utgjordes av en förhistorisk boplats av okänd utsträckning (se närmare beskrivning nedan). Detta föranledde den aktuella undersökningen, som genomfördes i december 2006 av Malin Gustafsson och Robin Olsson, Upplandsmuseet. Beställare och kostnadsansvarig var Enköpings kommun, teknikavdelningen. Rapporten har färdigställts av Robin Olsson.

Figur 1. Utdrag ur röda kartan med undersökningsområdet markerat. © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/1674.

Metod

Vid undersökningen maskingrävdes ett 130 meter långt och 2 meter brett schakt i den planerade VA-ledningens sträckning (fig 2). I schaktets norra delar, där anläggningar påträffades, breddades schaktet under en stäcka av 16 meter till att som mest vara 6 meter brett. Framkomna anläggningar mättes in med totalstation och bearbetades med dokumentationssystemet Intrasis. Samtliga anläggningar plandokumenterades och fotograferades, och tre grävdes.

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan med boplatzen Enköping 84:2 samt 1994 års och 2006 års undersökningar markerade. © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/1674.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet var beläget i åkermark intill den under 1990-talet anlagda Österleden. Denna hade anlagts på en intill 4 meter hög upplagd vägbank. Jordarten utgjordes av siltig lera. Höjden över havet varierade mellan 24,5 meter i söder och 25,5 meter i norr.

I omgivningarna har under de senaste decennierna undersökts flera grav- och boplatslämningar från bronsålder och äldre järnålder. Även neolitiska lämningar har påträffats. Den mest omfattande undersökningen är den som Riksantikvarieämbetet utförde 1987 vid Annelund. Vid denna undersöktes ett stort

bebyggelsekomplex från senneolitikum och bronsålder med boplatssytor, odlingsytor, skålgropslokaler och även gravar. Den mest intressanta av dessa var en hällkista där minst 42 individer gravlagts (Fagerlund mfl 1995, s 128ff).

Lämningen Enköping 84

Lämningen omfattade både en skärvstenhög (84:1) och boplatslämningar (84:2). Skärvstenshögen undersöktes och togs bort i samband med Annelundsundersökningen (Fagerlund mfl 1995, s 121ff). Delar av boplatsten undersöktes av Riksantikvarieämbetet 1994 och utgjordes av boplatslämningar som stolphål, härदार, nedgrävningar, ett gropus en kokgrop, samt ett område med kulturlager. Boplatsten, som eventuellt var svallad, daterades till neolitisk tid eller äldsta bronsålder, även om en ensam datering finns från vendeltid (Karlenby 1996).

Undersökningsresultat

Anläggningar

Sammanlagt påträffades sju anläggningar vid undersökningen (fig 3). Tre av dessa tolkades som grunda stolphål, tre stycken utgjordes av mörkfärgningar och en tolkades som en sandfylld grop. Alla utom den sistnämnda framkom i den utökade delen av schaktet. Stolphålen undersöktes, de övriga dokumenterades endast i plan. I övrigt påträffades inga konstruktioner eller anläggningar.

Stolphål

De tre stolphålen, A267, 275 och 282, låg närmast på rad med på ett avstånd av 3 respektive 6 meter från varandra. De var samtliga runda med en diameter av 0,25 – 0,30 meter. I profil var de skålformade med ett djup av 0,08 -0,12 meter. Fyllningen utgjordes av lera. I stolphålet A282 tillvaratogs en mycket ringa mängd kol, som dock inte daterades, eftersom dess proveniens inte kunde säkerställas. I övrigt framkom varken fynd, kol eller sot i stolphålen, som möjligen ingått i en hägnad.

Mörkfärgningar

Dessa anläggningar, A291, 300 och 315, var mer eller mindre oformliga, med en storlek av 2 – 3 meter. Vid provstick med jordsond framkom att de överlag inte var

mer än 0,05 - 0,10 m djupa. A300 innehöll mindre mängder bränd lera. I övrigt påträffades vare sig fynd, kol eller sot i anläggningarna, som möjligen utgjorde rester av kulturlager.

Grop

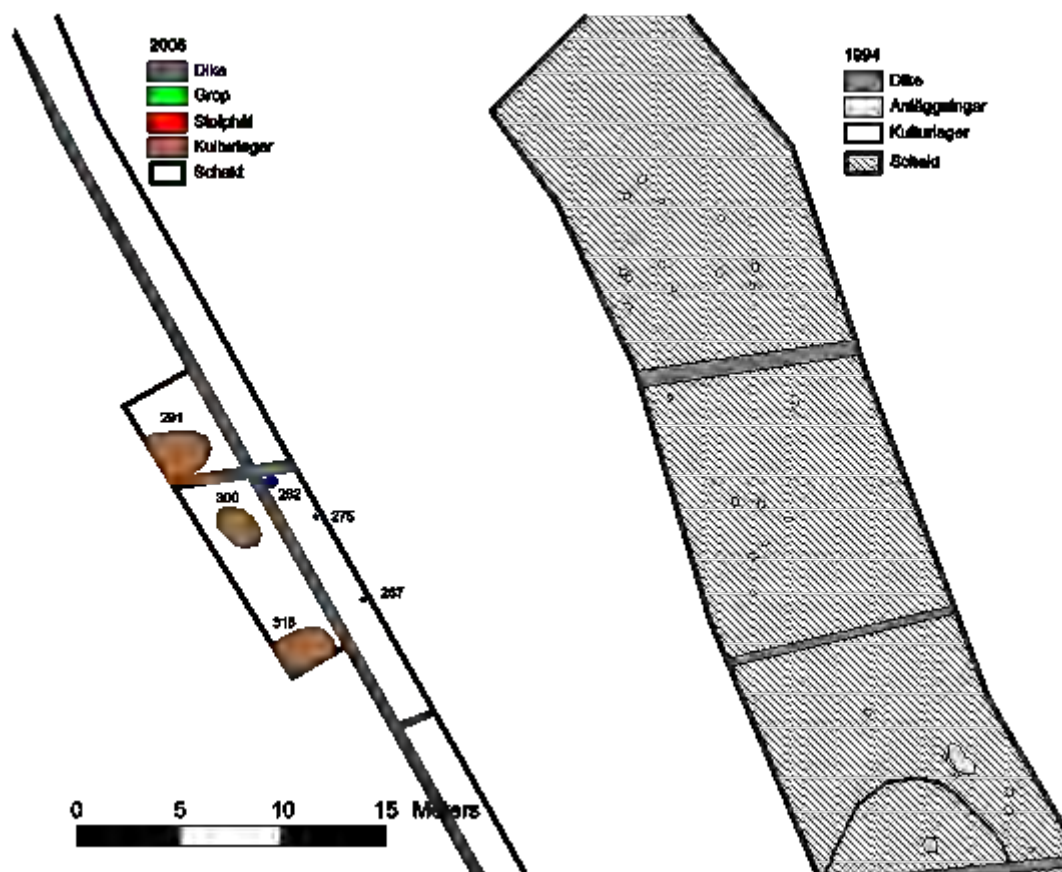
En grop fyllda av homogen sand påträffades. Anläggningen var antagligen av samma art som de sandfyllda gropar som påträffades vid 1994 års undersökning och som möjligen kan ha påverkats av transgression (Karlenby 1996, s 10). Någon närmare tolkning av gropens funktion kunde inte göras.

Figur 3. Plan över den del av schaktet där anläggningar påträffades.

Tolkning

De lämningar som påträffades vid undersökningen tolkades som delar av boplatsen Enköping 84. De har legat mer perifert på boplatsen än de lämningar som undersöktes 1994. De tre stolphålen ligger i förlängningen av den stolphålskoncentration som undersöktes vid detta tillfälle (fig 4). Där fanns antagligen en eller flera huskonstruktioner. Inget kunde dock identifieras (Karlenby 1996, s 12f). Huruvida boplatsen hade en fortsatt utbredning på västra sidan av det aktuella undersökningsområdet var osäkert, men de anläggningar som tolkades som kulturlagerrester fortsatta utanför exploateringsområdet. Marken i detta område sluttar svagt åt sydväst, vartefter den verkar bli allt sankare. Det är därför inte troligt att boplatslämningar i någon större omfattning påträffas väster om undersökningsområdet. Den aktuella utbredningen för fornlämningen Enköping 84:2 kvarstår dock tillsvidare.

Figur 4. En jämförelse mellan den aktuella undersökningen och 1994 års undersökning (efter Karlenby 1996, Bilaga 5). Stolphålskoncentrationen var belägen i den norra delen av 1994 års schakt.

Sammanfattning

Med anledning av att Enköpings kommun skulle anlägga en VA-ledning till ett planerat industriområde genomförde Upplandsmuseet i december 2006 en arkeologisk undersökning av fornlämningen Enköping 84:2, en boplats från senneolitikum/bronsålder. Vid undersökningen påträffades ett mindre antal anläggningar som tolkades som tillhörande denna lämning, och som korresponderar väl med resultatet av den undersökning som Riksantikvarieämbetet genomförde 1994. Upplandsmuseet konstaterar att lämningen möjligtvis fortsätter väster om undersökningsområdet, dock troligen i en mindre omfattning.

Administrativa uppgifter

<i>Plats:</i> 8:22	Fornlämning 84, Enköpings socken, Stenvreten
<i>Raänr:</i>	Enköping
<i>Undersökningstyp:</i>	Enköping 84:2
<i>Orsak:</i>	Särskild undersökning
<i>Undersökningsperiod:</i>	Anläggande av VA-ledning till Snedens industriområde
<i>Personal:</i>	2006-12-04 – 2006-12-07
<i>Upplandsmuseets projnr:</i>	Malin Gustafsson & Robin Olsson, Upplandsmuseet
<i>Upplandsmuseets dnr:</i>	8217
<i>Beställare:</i>	Ar-1476-2006
<i>Länsstyrelsens beslut:</i>	Enköpings kommun, Teknikförvaltningen
<i>Länsstyrelsens dnr:</i>	2006-12-04
<i>Dokumentationsmaterial:</i>	431-15625-06
<i>Fynd:</i>	Förvaras i Upplandsmuseets arkiv
	Inga fynd tillvaratogs vid undersökningen

Referenser

- Fagerlund, D; Hamilton, J, 1995. Annelund – en hällkista från senneolitikum och bronsålder. Riksantikvarieämbetet. UV-Uppsala, Rapport 1995:13. Stockholm
- Karlenby, L, 1996. Österleden. Arkeologisk undersökning, Stenvreten 8:22, Enköpings stad, Uppland